

دانشگاه علامه طباطبائی (ره)

دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی رفاه اجتماعی

عنوان:

بررسی نگرش شهروندان تهرانی نسبت به طرح هدفمند کردن یارانه‌ها و عوامل موثر بر آن

استاد راهنما:

دکتر جعفر هزار جریبی

استاد مشاور:

دکتر سید سعید وصالی

محقق:

سید محمد بساطیان

شهریور ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول (کلیات تحقیق)
۲	مقدمه
۴	۱-۱- طرح مسئله
۶	۲-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۳	۳-۱- اهداف تحقیق
۱۴	فصل دوم (ادبیات تحقیق)
۱۵	۱-۲- مرور مفهومی
۱۵	۱-۱-۲- نگرش
۱۹	۲-۱-۲- یارانه (سوسید)
۲۰	۳-۱-۲- انواع یارانه
۲۰	۴-۱-۲- الف) تعریف یارانه مستقیم
۲۱	۵-۱-۲- ب) تعریف یارانه غیر مستقیم
۲۱	۶-۱-۲- تعریف یارانه تولیدی
۲۱	۷-۱-۲- تعریف یارانه مصرفی

- ۲۱ ۸-۱-۲- تعریف یارانه خدماتی
- ۲۲ ۹-۱-۲- یارانه دولتی
- ۲۲ ۱۰-۱-۲- طرح هدفمند کردن یارانه‌ها
- ۲۳ ۲-۲- تاریخچه پرداخت یارانه‌ها در جهان و ایران
- ۳۰ ۳-۲- مرور نظری
- ۳۰ ۱-۳-۲- نظریه پردازان حوزه روانشناسی اجتماعی
- ۳۱ ۱-۱-۳-۲- رویکرد شرطی شدن و تقویت (یادگیری)
- ۳۴ ۲-۱-۳-۲- رویکرد سازگاری یا ثبات شناختی (هماهنگی شناختی)
- ۳۴ ۳-۱-۳-۲- رویکرد مشوق‌ها و تعارض‌ها (انگیزشی)
- ۳۵ ۴-۱-۳-۲- کراچفیلد و بالاکی
- ۳۶ ۵-۱-۳-۲- روزن اشتیل و هروشکا
- ۳۷ ۶-۱-۳-۲- نقش فرد و گروه در شکل‌گیری نگرش
- ۳۸ ۲-۳-۲- رفتارگرایی (جامعه‌شناسی رفتار)
- ۳۹ ۱-۲-۳-۲- اف. اسکینر
- ۴۰ ۲-۲-۳-۲- جرج هومنز
- ۴۲ ۳-۲-۳-۲- کنش متقابل نمادین
- ۴۲ ۴-۲-۳-۲- هربرت بلومر
- ۴۴ ۵-۲-۳-۲- جرج هربرت مید
- ۴۶ ۶-۲-۳-۲- چارلز هورتن کولی
- ۴۷ ۷-۲-۳-۲- جرج زیمل

۴۸	۳-۳-۲-نظریه‌های رفاه اجتماعی
۴۸	۱-۳-۳-۲-نظریه قانون طبیعی توزیع درآمد
۵۱	۲-۳-۳-۲-نظریه مطلوبیت گرایی توزیع مجدد درآمد
۵۲	۳-۳-۳-۲-نظریه بیشینه کمترین توزیع مجدد درآمد راولز
۵۴	۶-۳-۳-۲-نظریه بهبود پارتویی فقرزدایی مبتنی بر ارزش اخلاقی نועدوستی
۵۵	۵-۳-۳-۲-نظریه‌های غیر فردگرایی (سیاست اجتماعی)
۵۶	۶-۳-۳-۲-سیاست اجتماعی
۵۶	۱-۶-۳-۳-۲-سیاست‌های اجتماعی نوع اول
۵۷	۲-۶-۳-۳-۲-سیاست اجتماعی نوع دوم (سیاست‌های فعال)
۵۸	۳-۶-۳-۳-۲-سیاست‌های نوع سوم (یارانه فراگیر)
۶۲	۴-۲-مروری بر تحقیقات صورت گرفته در رابطه با موضوع تحقیق
۶۵	۵-۲-چارچوب نظری
۶۸	۶-۲-فرضیه‌های تحقیق
۷۱	۷-۲-مدل تحلیلی تحقیق
۷۲	فصل سوم (روش‌شناسی تحقیق)
۷۳	۱-۳-روش تحقیق
۷۳	۲-۳-تکنیک و ابزار گردآوری اطلاعات

۷۶	۳-۳- طرح تحقیق
۷۸	۳-۴- جمعیت آماری
۷۸	۳-۵- حجم نمونه
۷۹	۳-۶- روش نمونه گیری
۸۲	۳-۷- واحد تحلیل
۸۲	۳-۸- تعریف نظری و عملیاتی متغیرها
۸۳	۳-۸-۱- تعریف نظری متغیر وابسته
۸۳	۳-۸-۲- تعریف عملیاتی متغیر وابسته
۸۵	۳-۸-۳- تعریف نظری و عملیاتی متغیرهای مستقل
۸۵	۳-۸-۳-۱- مشارکت
۸۵	۳-۸-۳-۲- پایگاه اقتصادی-اجتماعی
۸۶	۳-۸-۳-۳- اعتماد اجتماعی
۸۷	۳-۸-۳-۴- آگاهی
۸۸	۳-۸-۳-۵- نگرش نسبت به نظام سیاسی جمهوری اسلامی
۸۹	۳-۹- اعتبار و پایایی
۸۹	۳-۹-۱- اعتبار صوری
۹۲	۳-۱۰- تکنیک‌های مورد استفاده در تجزیه و تحلیل داده‌ها
۹۳	فصل چهارم (یافته‌های تحقیق)
۹۴	۴-۱- بخش اول: یافته‌های توصیفی

۹۵	۴-۱-۱-متغیرهای زمینه‌ای
۹۹	۴-۱-۲-متغیرهای تحقیق
۱۱۳	۴-۲-بخش دوم: یافته‌های تبیینی
۱۲۰	۴-۳-بخش سوم: تحلیل رگرسیون
۱۲۳	۴-۴-بخش چهارم: تحلیل مسیر
۱۲۶	فصل پنجم (نتیجه‌گیری)
۱۲۷	۵-۱-نتیجه‌گیری
۱۳۱	۵-۲-پیشنهادات
۱۳۵	۵-۳-مشکلات و محدودیت‌های تحقیق

صفحه	عنوان	جداول
۸۴	نگرش به طرح هدفمند کردن یارانه‌ها و ابعاد و گویه‌های آن	جدول (۳-۱-)
۹۱	مقدار آلفای کرونباخ جهت سنجش پایایی متغیرهای تحقیق	جدول (۳-۲-)
۹۵	فراوانی جنسیت پاسخگویان	جدول (۴-۱-)
۹۶	فراوانی وضعیت تاهل پاسخگویان	جدول (۴-۲-)
۹۸	فراوانی وضعیت تحصیلات پاسخگویان	جدول (۴-۳-)
۹۹	فراوانی درآمد پاسخگویان	جدول (۴-۴-)
۱۰۰	فراوانی نگرش به طرح هدفمند کردن یارانه‌ها	جدول (۴-۵-)
۱۰۱	فراوانی نگرش به طرح هدفمند کردن یارانه‌ها به تفکیک ابعاد	جدو
۱۰۲	فراوانی نگرش به طرح هدفمند کردن یارانه‌ها به تفکیک گویه‌ها	جدول (۴-۷-)
۱۰۳	فراوانی آگاهی از طرح هدفمند کردن یارانه‌ها	جدول (۴-۸-)
	فراوانی نگرش به طرح هدفمند کردن یارانه‌ها به تفکیک سوالات	جدول (۴-۹-)

- جدول (۴-۱۰) فراوانی نگرش نسبت به نظام جمهوری اسلامی ایران ۱۰۵
- جدول (۴-۱۱) فراوانی نگرش نسبت به نظام جمهوری اسلامی ایران به تفکیک گویه‌ها ۱۰۶
- جدول (۴-۱۲) فراوانی میزان مشارکت در طرح هدفمند کردن یارانه‌ها ۱۰۷
- جدول (۴-۱۳) فراوانی میزان مشارکت در طرح هدفمند کردن یارانه‌ها به تفکیک گویه‌ها ۱۰۸
- جدول (۴-۱۴) فراوانی میزان اعتماد اجتماعی ۱۰۸
- جدول (۴-۱۵) فراوانی میزان اعتماد اجتماعی به تفکیک سوالات ۱۰۹
- جدول (۴-۱۶) فراوانی پایگاه اقتصادی-اجتماعی ۱۱۰
- جدول (۴-۱۷) یافته‌های توصیفی متغیرهای تحقیق ۱۱۰
- ۱۱۱
- جدول (۴-۱۸) فراوانی نظر پاسخگویان در رابطه با «مهمترین مشکل طرح هدفمند کردن یارانه‌ها» ۱۱۲
- جدول (۴-۱۹) همبستگی نگرش به طرح هدفمند کردن یارانه‌ها با نگرش نسبت به نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران ۱۱۴
- جدول (۴-۲۰) همبستگی نگرش به طرح هدفمند کردن یارانه‌ها با میزان آگاهی از آن ۱۱۵
- جدول (۴-۲۱) همبستگی نگرش به طرح هدفمند کردن یارانه‌ها با میزان مشارکت در آن ۱۱۶
- جدول (۴-۲۲) همبستگی نگرش به طرح هدفمند کردن یارانه‌ها با میزان اعتماد اجتماعی ۱۱۷

جدول (۴-۲۳-) همبستگی نگرش به طرح هدفمند کردن یارانه‌ها با پایگاه اقتصادی-اجتماعی

۱۱۷

جدول (۴-۲۴-) همبستگی بین متغیرهای مستقل تحقیق با متغیر وابسته (نگرش نسبت به طرح هدفمند کردن

یارانه‌ها)

۱۱۸

جدول (۴-۲۵-) مقدار ۲۲ (ضریب تبیین)

۱۲۰

جدول (۴-۲۶-) مقدار بتا (Beta)

۱۲۱

صفحه	عنوان	شکل‌ها
۱۸	نگرش و ابعاد آن	شکل (۱-۲-)
۶۱	طرح یارانه فراگیر ژان مارک فری	شکل (۲-۲-)
۷۱	مدل تحلیل تحقیق	شکل (۲-۳-)
۷۵	روش تحقیق و تکنیک گردآوری داده‌ها	شکل (۱-۳-)
۷۷	شکل طرح مقطعی	شکل (۲-۳-)

شکل (۳-۳-) نمونه انتخاب شده بر اساس نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای ۸۱

شکل (۴-۱-) تحلیل مسیر ۱۲۴

فهرست ضمایم

صفحه	عنوان
۱۴۱	نمونه پرسشنامه
۱۴۶	قانون هدفمند کردن یارانه‌ها
۱۵۷	اساسنامه طرح هدفمند کردن یارانه‌ها
۱۵۸	اصلاحیه اساسنامه ۱
۱۵۹	اصلاحیه اساسنامه ۲

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه:

تمام سیاست‌های اجتماعی و به تبع، طرح هدفمند کردن یارانه‌ها از جمله اموری است که با مسئولیت دولت اعمال شده و موفقیت آن نیازمند همراهی مردم جهت توفیق هر چه بیشتر آن است. چرا که اصولاً توسعه همه جانبه نیازمند عواملی است چون کنار گذاشتن خشونت، تحمل عقاید توسط دولت، ضرورت دخالت دادن وسیع مردم در تصمیم‌گیری‌ها، شناسایی عناصر وحدت و یکپارچگی و به همان میزان مسئولیت‌پذیری همگانی از سوی افراد جامعه است.

در این پژوهش سعی بر آن است که به بررسی نگرش شهروندان تهرانی نسبت به طرح هدفمند کردن یارانه‌ها و عوامل موثر بر آن پردازیم. این کار در طی پنج فصل و به شیوه‌ای روشمند صورت می‌گیرد. بدین ترتیب که در فصل یک تحقیق با پرداختن به مسئله تحقیق، ضرورت و اهداف تحقیق، سعی در بررسی کلیات موضوع خواهیم داشت تا تصویری کلی و مقدماتی از موضوع داشته باشیم. در فصل دوم به مرور ادبیات تحقیق در قالب تعریف مفاهیم اصلی تحقیق، روند تاریخی که موضوع مورد بررسی در آن شکل گرفته تا به امروز رسیده، مرور تحقیقاتی که در داخل یا خارج از کشور توسط محققین و یا موسسات پژوهشی در رابطه با طرح هدفمند کردن یارانه‌ها صورت گرفته، مرور نظریه‌های مطرح شده در رابطه با موضوع تحقیق جهت دستیابی به یک چهارچوب نظری و نهایتاً تدوین فرضیه‌هایی که تحقیق حاضر به بررسی آن می‌پردازد، پرداخته می‌شود.

تعریف نظری و عملیاتی مفاهیم تحقیق، تعیین جامعه آماری و نمونه آماری جهت اجرای پرسشنامه، تعیین اعتبار و پایایی تحقیق و ... مهمترین مراحل است که در فصل سوم، تحت عنوان روش‌شناسی تحقیق مورد بررسی قرار می‌گیرد. فصل چهارم تحقیق به تحلیل داده‌های استخراج شده از پرسشنامه به دو شق

توصیفی و استنباطی از طریق آماره‌های مقتضی پرداخته می‌شود. و نهایتاً در فصل پنجم تحقیق، به نتیجه-
گیری از تحقیق و مهمترین دستاوردهای نظری و عملی و ارائه پیشنهادات پرداخته می‌شود.

۱-۱- طرح مسئله

"طرح هدفمند کردن یارانه‌ها" به عنوان طرح جامع و مبسوطی که سالیان متوالی است به عنوان یکی از طرح‌های رفاهی کلان کشوری، در دستور کار بوده، از چنان ابعاد وسیع و پیچیده‌ای برخوردار است که اجرای آن نه تنها سالهاست دغدغه‌ی مسئولین کشور بوده بلکه پیچیدگی و گستردگی کار تا جایی بوده که اجرای آن مدت‌های مدیدی به تعویق افتاده است. طرح مذکور که به اعتقاد برخی اندیشمندان حتی از سه حیطه‌ی اصلی رفاه یعنی بیمه‌های اجتماعی، کمک‌های حمایتی و کمک‌های امدادی وسیع‌تر بوده، تا جایی که این سه حیطه‌ی اصلی را تحت‌الشعاع خود قرار داده و خواهد داد، نیازمند شناسایی و کارهای دقیق علمی است تا بتوان به هدف نهایی آن یعنی ایجاد رفاه اجتماعی نائل گردد.

در واقع اجرای صحیح آن می‌تواند کشور را گامی بزرگ در جهت ایجاد رفاه اجتماعی و مدیریت صحیح منابع به جلو براند و در عوض اجرای ناموفق آن نه تنها نیروها و منابع کشور را تحلیل می‌برد بلکه ممکن است زمینه‌ی نابرابریها و نارضایتی‌های بیشتر را فراهم گرداند.

با توجه به اینکه طرح هدفمند کردن یارانه‌ها، طرحی کلان و در سطح ملی است، تمامی اقشار و گروهها را تا حد وسیعی تحت تاثیر قرار می‌دهد و می‌تواند اثرات منفی و یا مثبتی بر روی مردم اعمال کند. توجه به عظمت جمعیتی که در این رویداد بزرگ متاثر می‌شوند، باعث می‌شود که موقعیت مزبور به طوری جدیتر مطرح گردد و تبعاً هر گونه اشکال و نقص در اجرای آن یک مسئله اجتماعی جدی و وسیع را بوجود می‌آورد. طرح مذکور به دلیل وسعت ابعاد آن و تأثیر همه جانبه‌اش، با پدیده‌های دیگر تداخل عمل دارد و این امر خود حساسیت بر روی آن را دو چندان کرده است.

حال توجه به این نکته که این طرح درگیری همه جانبه‌ای با زندگی مردم پیدا کرده و مردم از یک طرف گروه‌های هدف مدنظر قانون مذکور هستند و از طرف دیگر خود عاملان و مجریان اصلی و واقعی طرح مذکور می‌باشند، به نظر می‌رسد نوع نگاه مردم به این طرح از اهمیت بسیاری برخوردار است، چرا که واقعیت این است که نگرش مردم تعیین کننده‌ی همراهی با این طرح و یا کارشکنی در برابر آن است و کارشکنی با آن به منزله‌ی توقیف طرح کلانی است که وقت، هزینه و انرژی بسیاری در سال‌های اخیر و تبعاً با شروع به اجرای آن دربرداشته است و این امر دغدغه و مسئله‌ای است که برنامه‌ریزان نباید از آن غافل شوند که نگرش مردم به این طرح چگونه است و چگونه می‌توان از بروز مسائل عمیق‌تر در اقتصاد و سیاست ایران با نگرش مثبت و همراهی مردم با آن جلوگیری کرد؟

این تحقیق بر آن است که با بررسی نگرش شهروندان تهرانی و عوامل موثر بر آن در ابتدای اجرای طرح هدفمند کردن یارانه‌ها به شناخت دقیق‌تر نگرش مردم در جهل تقلیل مسائل جانبی ناشی از کارشکنی مردم بپردازد.

۱-۲- اهمیت و ضرورت تحقیق

طرح‌های رفاهی، در کلیه کشورها از منظر اقتصادی و اجتماعی از اهمیت روزافزون برخوردار بوده و به یک رکن اساسی در اقتصاد بازار تبدیل شده است. بنابراین طرح‌های رفاهی به عنوان تثبیت کننده‌ی اجتماعی و در عین حال تنظیم کننده‌ی عدالت اجتماعی و برابری عمل می‌کنند.

هر چند بسیاری بر این اعتقادند که عاملیت^۱ در بهبود وضعیت رفاهی و استقرار عدالت اجتماعی فرد نقش بسیار مهمی دارد اما بسیاری از اندیشمندان هستند، که به حق، نقش ساختاری^۲ حکومت‌ها و دولت‌ها را در برقراری عدالت اجتماعی، آزادی و برابری به کرار تأکید کرده‌اند. بنابراین طرح‌های رفاهی که در واقع طرح‌های ساختاری حامی گروه‌های هدف می‌باشند، می‌توانند زمینه‌ای قوی و بسیار مهم برای اهداف رفاهی مذکور باشند. این نوع برنامه‌ها به مثابه سیاستی است «که شهروندان یا نمایندگان برگزیده آنان را در سطح محلی با قدرت بیشتر در اخذ تصمیمات و حمایت‌های دموکراتیزه شده، از طریق تاثیرگذاری بیشتر آنان در شکل‌دهی و اجرای سیاست‌ها، تامین می‌کند.» (c.p.Yadav, ۲۰۰۸: ۲۱۴)

طرح هدفمند کردن یارانه‌ها نیز از جمله طرح‌های رفاهی کلان می‌باشد که با توجه به گستردگی، پیچیدگی و اثرات جدی و سرنوشت‌ساز آن بر زندگی اقتصادی و اجتماعی مردم، از چنان اهمیتی برخوردار است که موفقیت یا عدم موفقیت آن در دستیابی به اهداف بطنی خود، می‌تواند عامل تعیین کننده‌ای در بهبود و یا عدم بهبود وضعیت عدالت اجتماعی در کشور برای اکثریت شهروندان گردد. بنابراین شناخت مولفه‌های اقتصادی و اجتماعی موثر بر موفقیت طرح مذکور در جهت دستیابی به اهداف متصور شده برای آن، از طریق بررسی‌های علمی، بسیار ضروری و با اهمیت می‌باشد، چرا که به گفته‌ی رئیس موسسه عالی

---

^۱ agency

^۲ structural

پژوهش تامین اجتماعی «در سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران مفهوم دانایی و دانش بسیار مورد تامل و تاکید واقع شده است و واقعیت هم این است که تعالی علم و توجه به منزلت عالم بهترین راه برای رسیدن به سعادت و رفاه اجتماعی است. به همین دلیل است که دانشگاه و مراکز علمی پژوهش سهم بسزایی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها ایفا می‌کنند.» (مقدمه‌ی نظریه‌های رفاه جدید، ۱۳۸۵: نه)

اقتصاد ایران ده‌ها سال است که از معضلات مزمنی رنج می‌برد و با وجود اذعان دولت‌های مختلف به این معضلات، تا کنون گامی اساسی برای اصلاح ساختار اقتصادی کشور برداشته نشده است. بررسی‌های همه‌جانبه کارگروه تحول اقتصادی دولت حاکی از آن بود که نظام مالیاتی، نظام گمرکی، نظام بانکی، چارچوب ارزش‌گذاری پول ملی، بهره‌وری، نظام توزیع کالا و خدمات و همچنین نظام تخصیص و توزیع یارانه‌ها، صد در صد نیازمند اصطلاحات ساختاری هستند تا اقتصاد کشور رونق یافته و به رشد و شکوفایی برسد.

در طرح تحول اقتصادی دولت، برای اصلاح تمامی این بخش‌ها برنامه‌هایی تهیه شده و پیش از رونمایی از آن، در معرض نقد و نظر کارشناسان، اقتصاددانان و صاحب‌نظران مختلف قرار گرفت تا در حد امکان صیقل خورده و کامل‌تر شود. برای حل معضلات اقتصاد کشور در شرایط امروزی و با تجربه ۳۰ ساله بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در بخش‌های مختلف تولیدی، توزیعی و مصرفی، یکی از سیاست‌های مورد تاکید در طرح «تحول بزرگ اقتصادی» مورد توجه دولت نهم، حل معضل یارانه‌های پرداختی به انرژی و کالاهای اساسی با عنوان سیاست «هدفمند کردن یارانه‌ها» مطرح شده است، به طوری که «هدفمند کردن یارانه‌ها»، مهم‌ترین برنامه در میان برنامه‌های هفتگانه طرح تحول اقتصادی است که با آحاد مردم ارتباط دارد. باید اشاره نمود که این سیاست از برنامه سوم توسعه مطرح بوده و در برنامه چهارم توسعه با تاکید

فراوان از سوی برنامه‌ریزان اقتصادی مطرح بوده است که تا قبل از طرح تثبیت قیمت‌ها به صورت کند و تدریجی خصوصاً در رابطه با انرژی در حال اجرا بود که نتایج مورد انتظار از آن حاصل نشد. اما انباشت معضلات و شکل‌گیری معضلات اقتصادی جدید در سال‌های اخیر، آسیب‌پذیری‌های جدی را متوجه اقتصاد کشور نموده است.

حال آنچه که به عنوان سیاست هدفمند کردن یارانه‌ها مورد توجه قرار گرفته است، نیاز به نگاه عمیق و بررسی راهبردی دارد. چرا که اجرای سیاست‌های نادرست و حتی اجرای ناقص سیاست‌های درست در اقتصاد کشور در دهه‌های گذشته هزینه‌های بسیاری را بر جامعه و اقتصاد تحمیل نموده است. (ابراهیم‌بای سلامی، ۱۳۸۸) دولت برای اینکه بتواند توزیع یارانه‌ها را در بین مردم هدفمند کند، نیازمند مقدماتی است که برخی از این مقدمات مانند: مطالعه اولیه، جمع‌آوری و پردازش اطلاعات ضروری از قبیل تعداد و وضعیت خانوارهای کشور، برآورد میزان برخورداری خانوارهای مختلف شهری و روستایی از یارانه‌های پرداختی دولت، شناسایی و دسته‌بندی خانوارها بر اساس میزان نیاز و محق بودن آنها به برخورداری از یارانه‌هایی که پرداخت می‌شود، تدوین قانون و دستور کار لازم برای اجرای طرح و ... می‌بایستی قبل از اجرای طرح صورت گرفته باشد. اما در حال حاضر با اجرای طرح مذکور، جهت بررسی آثار و پیامدهای آن در زندگی مردم، نیاز به جمع‌آوری اطلاعات و انجام بررسی‌هایی در زمینه نوع نگاه مردمی است، که این طرح تمام جنبه‌های زندگی اقتصادی آنان را تحت تأثیر خود قرار داده است. به نظر می‌رسد ضرورت بررسی نحوه و نوع نگاه مردم به این طرح از آنجا سرچشمه می‌گیرد که تداوم یا عدم تداوم و به عبارتی کامل‌تر، موفقیت این طرح منوط به پذیرش آن از سوی مردم است. چرا که واقعیت این است که تداوم و موفقیت آن نیازمند همکاری همه جانبه عواملان (مردم) با برنامه‌ریزان و مجریان این طرح است و حال نگاه

منفی مردم به آن باعث کارشکنی و ایجاد موانع در جهت تداوم آن می‌گردد و این امر خود می‌تواند هزینه‌های سنگینی را به کشور تحمیل کند.

گاه «حکومت‌ها اغلب مردم و سازماندهی آنان را نه به عنوان یک شریک شایسته، بلکه به عنوان یک تهدید بالقوه می‌بینند» (Dastgeer and other. ۲۰۰۳: ۸) و این راه را برای برنامه‌ریزی موفق آنان سخت و تا حدودی ناممکن می‌کند. این در حالی است که «اغلب مردم در فعالیت‌های مختلف مشارکت دارند و تمایلات و علایق متنوعی دارند. این علایق آنها را در شبکه‌ای از فعالیت‌های گروهی و در موضوع‌های متفاوتی درگیر می‌کند... این قدرت بالقوه علایق (مردم)، به طور موثری، قواعد بازی سیاست اجتماعی را شکل می‌دهد» (LOW. ۱۹۹۱: ۹۰) بنابراین مردم یک طرف قوی بازی سیاست اجتماعی را تشکیل می‌دهند.

انرژی، مصرف، صرفه‌جویی و مدیریت منابع از موضوعات بسیار قابل اهمیت اجتماعی است. اگر چه اعتقاد عمومی بر امکان کمبود ناگهانی منابع چندان جدی نیست، اما غالب صاحب نظران عقیده دارند که مدیریت صحیح منابع و توزیع مناسب آن نیازمند همکاری دو جانبه بین مردم و دولت است. برخی از راه‌حل‌های این مشکل خارج از حوزه علوم اجتماعی است و بیشتر به زمین‌شناسان، و مهندسان و شیمی‌دانان مربوط می‌شود. اما به کارگیری منابع انرژی مسئله‌ای است که با رفتار انسان ارتباط پیدا می‌کند، همچنین است کوشش‌ها برای صرفه‌جویی در منابع انرژی موجود که کار عالمان اجتماعی در قبولاندن لزوم این صرفه‌جویی به حساب می‌آید.

در گذشته علمای اجتماعی به این قناعت می‌کردند که نقش خود را به عنوان یک شهروند حفظ کنند و ناظر نتایج و بازده‌ها، فعالیت‌ها و سیاست‌های اجتماعی باشند. اما در دوره‌های اخیر بررسی‌های پژوهشی تبدیل به یکی از مهمترین حوزه‌های فعالیت علوم اجتماعی شده است. بررسی برنامه، بویژه در سطح کلان آن، در میان مردم و از نگاه مردم می‌تواند اثرات یک برنامه را در رسیدن به هدف‌های آن اندازه‌گیری کند تا